

Соколюк А.С. студентка,
Кутузова М.М. студентка,
Науковий керівник:
Кутузов М.Р. к.е.н., доцент
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Луцьк, Україна

**”Деякі аспекти етичних традицій вітчизняного підприємництва:
добродійність та меценатство ”**

В умовах радикальних економічних перетворень особливої важливості набуває формування ініціативної поведінки підприємців; реалізація підприємницького потенціалу як в економічній, так і в соціальній сфері суспільства, а зокрема добродійність та меценатство в контексті деяких аспектів етичних традицій вітчизняного підприємництва.

Ступінь гостроти проблеми, яка досліджується, з одного боку, обумовлений тим, що економічні перетворення, політика економічних і державних структур актуалізують потребу в розвитку добродійності та меценатства в Україні як основи економічної стабільності але в світлі останніх подій, а зокрема Світової економічної кризи постає питання в доцільності добродійності та меценатства, як традиції вітчизняного підприємництва.

На наш погляд, саме дослідження деяких аспектів етичних традицій вітчизняного підприємництва: добродійність та меценатство сприяє розумінню і поясненню специфіки цього процесу в сучасному українському суспільстві.

Різні форми приватної ініціативи та благодійництва в культурному будівництві віддавна привертала увагу соціологів, філософів, істориків (М. Бердяєва, В. Ключевського, М. Карамзіна, М. Грушевського, Д. Багалія, М. Костомарова). Фактори, що зумовили становлення благодійницької ментальності підприємницької верстви, розкриті в працях С. Гогеля, Й. Хейзінги, М. Вебера, Є. Лефевра, А. Гуревича, Р. Кристофанеллі. Вивчення приватної і громадської благодійності в Росії кінця XIX - початку XX здійснено П. Геогієвським, С. Гогелем, В. Дерюжинським, М. Дмитрієвим. Історичні тенденції підприємництва і меценатства висвітлені О. Хорьковою, а характеристика благодійності як

соціального явища здійснена А. Свердловою. Меценатська діяльність російських купців розкрита П.Буришкіним.

Сучасні моделі недержавної підтримки культури, що ефективно діють в зарубіжних країнах і мають різноманітні форми, зумовлені національною специфікою різних культур, знайшли відображення в працях П. Козловські, Б. Гаврилишина, К. Егеверрі, Ж. Ріго, Д. Перрена.

Тенденції благодійництва і меценатства в українській культурі досліджував Ф. Ступак, приділяючи увагу, головним чином, аналізу діяльності благодійних товариств Києва другої половини ХІХ – початку ХХ ст. Персонологічне вивчення меценатів Києва здійснили В. Ковалинський, І. Кравченко, А. Макаров, М. Слабошпицький. В сучасній історіографії активізувалось вивчення меценатської та підприємницької діяльності родини Терещенків в Україні (О. Ткаченко, О. Доник) та Г.Галагана (Т. Ткаченко). Основні напрями благодійної діяльності земств виявлені К. Шиховим, а характерні риси меценатства православної церкви у Харківській єпархії обґрунтовані О.Кравченко. Особливого значення набувають праці тих дослідників, які в ході історичного аналізу активізували увагу до типізації історичних форм благодійності в Україні, включаючи її до загально історичного контексту (М. Дмитрієнко і О. Ясь, А. Луценко, В. Ковалинський, М. Слабошпицький). Наявність різнобічних наукових підходів до вивчення видів та напрямів благодійництва, засобів його розвитку потребує спеціального дослідження українського благодійництва в контексті вітчизняних і зарубіжних традицій та їх впливу на благодійну діяльність в культурі України кінця ХХ – початку ХХІ ст.

Аналіз базових понять дослідження засвідчив про розвиток терміносистеми благодійництва. У визначенні фундаментальних базових понять суттєва роль належала Закону України “Про благодійництво та благодійні організації” (1997), в якому основні терміни ”благодійництво”, ”спонсорство” та “меценатство” отримали чітке тлумачення. В той же час деякі дефініції порушують межі понять, а деякі терміни продовжують носити дискусійний характер, тому термінологічні дослідження в галузі благодійництва, розробка термінологічних стандартів

можуть перетворитися на важливий напрям історії і теорії культури, культурології. Зокрема, юридичний зміст поняття „меценатство”, визначений у Законі, певною мірою суперечить його історичній сутності, оскільки меценатство існувало як специфічна форми благодійної діяльності у культурно-мистецькій сфері, причому не обов’язково безкорисливої. Меценатство в названому документі визначається, як „добровільна безкорислива діяльність фізичних осіб у матеріальній, фінансовій та іншій підтримці набувачів благодійної допомоги”. Виходячи з цього, благодійна діяльність римського патриція Гая Цильнія Мецената, ім’я якого уславлювали поети Вергілій і Гораций, підносячи його громадсько-політичний престиж, що традиційно вважалась як меценатство, згідно із Законом, змінює соціальну спрямованість і переходить до розряду спонсорів, оскільки спонсорством є „добровільна безприбуткова участь фізичних та юридичних осіб у матеріальній підтримці благодійної діяльності з метою популяризації винятково свого імені (назви, торгової марки)”. Так само спонсорством, а не меценатством постає благодійницька діяльність родини Терещенків, яка винагороджувалася в Російській імперії орденами й користувалася урядовою підтримкою, що сприяло утвердженню престижу, а також сприяло розвитку родинного бізнесу. Благодійництво є невід’ємним атрибутом громадянського суспільства, а благодійна діяльність здійснюється “на засадах законності, гуманності, спільності інтересів і вільності прав її учасників, добровільності та самоврядування”.

Ознакою сучасної добродійності в Україні можна вважати появу спонсорства, яке, мабуть, більше відповідає сучасним уявленням про добродійність. Спонсор, як і меценат, також займається вкладенням грошей у щось або в когось. Але сфера їх вкладень вже не обмежується тільки наукою або мистецтвом. На відміну від меценатів, спонсори вкладають гроші, в основному, в комерційні проекти. Український глядач вже звик, що будь-яке масове шоу чи програма на телебаченні організовується і відбувається за підтримки спонсорів. Титри з логотипами спонсорів, що розміщені на інформаційних афішах чи в ході телепередач постійно нагадують про себе. На перший погляд пересічним

споживачам здається, що це – також меценатство. Але спонсорування різних соціально-культурних заходів має інші передумови і використовується в першу чергу для формування іміджу, вирішення завдань з PR та просування марки на ринок [1, с. 14].

На сучасному етапі вітчизняні підприємці зацікавлені вже не стільки у тому, щоб заробити якомога більше коштів, скільки у збереженні, своєрідній легітиматії та примноженні власних статків. Причому з одного боку бізнес зацікавлений лише в реалізації власних інтересів (і це цілком природно), головним з яких є прибуток, а з іншого – соціальна відповідальність (етика бізнесу) зосереджує увагу на реалізації інтересів інших людей і громади, де функціонують підприємці [10, с. 489].

Програма Центру інновацій та розвитку “Розвиток потенціалу благодійної діяльності в Україні”, підтримана Фондом Чарльза С. Мотта, покликана сприяти адаптації міжнародних засад благодійної діяльності в Україні. Це, зокрема, й поширення інформації щодо благодійності, обмін нею між потенційними спонсорами і неприбутковими організаціями.

Означені зобов'язання конкретизуються етичними пріоритетами. На сьогодні основними з них для підприємця мають стати: впевненість у корисності своєї праці не тільки для себе, а й для суспільства; належність до людей, які хочуть, уміють добре працювати та реалізовувати свої здібності; віра в правдивий бізнес, ставлення до нього, як до мистецтва. Крім того, до таких ознак відносяться визначення необхідності конкурувати та водночас прагнути до співпраці; повага до особистості; повага до будь-якої власності, державної влади, політичного устрою, дотримання законодавства; довіра до інших, повага до професійної майстерності людей; визнання цінностей освіти, науки, культури. Для сучасного успішного підприємця велике значення також має усвідомлення ним необхідності дотримуватися екологічних норм; прагнення до інновацій; гуманізм; допомога мало захищеним людям; повернення до способу поведінки в душі християнських історичних традицій українців, етичних та культурних цінностей у суспільстві.

Бібліографічні посилання:

1. Губський Б. Меценатство повинно бути почесним і... вигідним // День. – 2001. – 31 жовтня. – С. 5.
2. Добродійна діяльність і меценатство в Україні / Авт.-упоряд. Болгов В. В. – К., 2003. – Вип. 1. – 110 с.
3. Карпова-Чемерис Л. Феномен українського меценатства // Бористен. – 2002. – № 1. – С. 26-28.
4. Колосова Н. А. Соціокультурні чинники благодійництва й меценатства у Росії на тлі українських реалій // Питання культурології. – К., 2003. – Вип. 19. – С. 41-50.
6. Колосова Н. Благодійництво і меценатство та соціокультурні передумови їх запровадження в Україні: Історичний аспект // Збірник Державної Академії керівних кадрів культури і мистецтва. – 2003. – № 1. – С. 130-137.
7. Кредисов В. Меценати освіти // Педагогіка толерантності. – 2002. – № 2. – С. 79-83.
8. Лазечко П., Лазечко Л. Меценати української культури // Дзвін. – 2003. – №7. – С. 111-117.
9. Лужецька І., Пиріг О. Підприємництво та меценатство: історичний дискурс // Наукові праці історичного факультету. – Запоріжжя, 2003. – Вип. 16. – С. 140-145.
10. Хобта Л. Ю. Повернути українському меценатству й благодійництву цивілізаційні традиції // Сучасна цивілізація: гуманітарний аспект. – К., 2004. – С. 488-491.